

$$\text{Одержимо } \int_0^{\frac{\pi}{2}} \frac{\theta}{\sin \theta} d\theta = 2 \left(1 - \frac{1}{3^2} + \frac{1}{5^2} - \dots \right), \quad (22)$$

$$\int_0^{\frac{\pi}{2}} \theta \operatorname{ctg} \theta d\theta = \frac{\pi}{2} \log 2. \quad (23)$$

Таким чином бачимо, що використання розбіжних рядів цілком можливе і доцільне. При розв'язанні складних практичних задач іноді просте неможливо одержати інші ряди. Тоді треба використовувати ті результати, які одержані при дослідженнях. І теорія підсумовування розбіжних рядів значно спрощує труднощі, які виникають при

Список літератури

1. Харди Г. Расходящиеся ряды. М. Издательство иностранной литературы, 1951. С.14–18.
2. Бронштейн И.Н., Семендяев К.А. Справочник по математике для инженеров и учащихся втузов. М. :Наука, 1986. С.91 - 100.
3. Шкіль М.І., Колесник Т.В. Вища математика. – К. :Вища шк. Головне видавництво, 1986. – 512 с.

Одержано 24.05.16

УДК 336.145.1

С.П. Попова, асистент, Л.О. Ішук, студ. гр. ФК-12

Кіровоградський національний технічний університет

Проблеми функціонування місцевих бюджетів

У статті досліджено сучасний стан та проблеми функціонування місцевих бюджетів. Обґрунтовано заходи з удосконалення формування та виконання місцевих бюджетів. Зазначається, що місцеві бюджети повинні забезпечувати соціально-економічний розвиток регіонів. Назріла потреба запровадження нових засад щодо організації їх діяльності.

місцеві бюджети, доходи, видатки, міжбюджетні трансферти, місцеві податки і збори, бюджетна децентралізація, інвестиційний розвиток територій

© С.П. Попова, Л.О. Ішук, 2016

На сучасному етапі розвитку економіки України значно зростає роль місцевих органів влади у вирішенні економічних і соціальних завдань адміністративно-територіальних одиниць. Кожен орган місцевої влади повинен володіти власними фінансовими джерелами, достатніми для соціально-економічного розвитку, забезпечення відповідного рівня життя населення та відносної самостійності в управлінні соціально-економічною сферою. Найбільш вагомий фонд фінансування цих завдань сьогодні – це місцеві бюджети. Проте більшості з них бракує власних фінансових ресурсів, що породжує проблему недофінансування видаткової частини й веде до посилення залежності від центральної влади, гальмує темпи економічного і соціального розвитку місцевого самоврядування. Тому питання функціонування місцевих бюджетів набувають особливої актуальності в умовах сьогодення.

Нині питанню розвитку місцевих бюджетів у своїх наукових працях приділяють значну увагу О.Д. Васирик, В.І. Кравченко, І.О. Лютий, І.О. Луніна, В.М. Опарін, Ю.В. Пасічник, О.О. Сунцова, В.М. Федосов та інші вчені.

Метою статті є дослідження існуючих проблем функціонування місцевих бюджетів та обґрунтування напрямів їх зміцнення і ефективного використання в цілях забезпечення збалансованого розвитку регіонів України.

Об'єктом дослідження є економічні відносини щодо формування фінансових ресурсів місцевих бюджетів та забезпечення їх ефективного використання.

Сучасні тенденції функціонування місцевих бюджетів в Україні не відповідають потребам зміцнення місцевого самоврядування. Існуюча система акумулювання доходів бюджетів України характеризується низьким рівнем частки власних доходів місцевих бюджетів, що не сприяють належному становленню принципу фінансової самостійності громад, а процес бюджетної децентралізації просувається надто повільно.

Нинішній стан наповнення місцевих бюджетів не можна вважати досконалим (табл. 1). Аналіз структури та динаміки доходів місцевих бюджетів в Україні за 2010-2014 рр. показав зростання централізації державних фінансів та посилення залежності місцевих бюджетів від державного бюджету. Так, доходна частина місцевих бюджетів більше

ніж на половину формується за рахунок офіційних трансфертів з державного бюджету – їхня частка зросла від 49,5% у 2010 р. до 56,4% у 2014 р. Хоча баланс доходів і видатків місцевих бюджетів України має позитивне сальдо, утім, він забезпечується саме за рахунок міжбюджетних трансфертів. Бюджетна політика, де основний акцент зроблено на фінансовій підтримці із центру, має негативний характер. Адже міжбюджетні трансферти використовуються для фінансування поточних видатків і дестимулюють органи місцевого самоврядування у пошуку власних джерел наповнення доходів місцевих бюджетів.

Таблиця 1 – Динаміка та структура доходів місцевих бюджетів в Україні в 2010-2014 рр.[2; 5]

Доходи місцевих бюджетів	2010р.		2011р.		2012р.		2013р.		2014р.	
	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.
Податкові надходження	42,4	67575,6	40,3	73086,9	38,1	85852,0	41,3	91191,1	37,7	87333,7
в т. ч.:	34,1	54419,1	29,8	54065,1	27,1	61066,0	29,2	64586,0	27,0	62557,2
- податок на доходи фізичних осіб										
- місцеві податки і збори	0,5	819,4	1,4	2504,2	2,4	5455,0	3,3	7316,2	3,5	8055,2
Неподаткові надходження	5,5	8769,2	6,0	10915,9	5,6	12635,7	5,5	12127,8	5,3	12257,5
Доходи від операцій з капіталом	1,6	2556,3	1,0	1829,8	0,8	1754,3	0,6	1381,6	0,5	1127,7
Інші надходження	1,0	1614,7	0,5	822,7	0,2	571,6	0,2	470,6	0,2	382,2
Офіційні трансферти	49,5	78881,3	52,3	94875,0	55,2	124459,6	52,4	115848,3	56,4	130600,9
в т. ч.:										
- дотації	27,7	44223,2	26,5	48113,5	26,9	60626,3	27,7	61220,4	27,8	64434,4
- субвенції	21,0	33543,0	25,8	46761,5	28,3	63833,3	24,7	54627,9	28,6	66166,5
Всього	100	159397,1	100	181530,4	100	225273,5	100	221019,4	100	231702,0

Серед податкових надходжень найбільша питома вага належить надходженням від загальнодержавних податків, які фактично не пов'язані з власною діяльністю органів місцевого самоврядування. Мізерною залишається частка місцевих податків та зборів у надходженнях місцевих бюджетів, хоча з'явилася незначна позитивна тенденція після внесення змін до Податкового кодексу України.

Місцеві податки та збори є головним атрибутом місцевого самоврядування в розвинених країнах. Зокрема, місцеві податки утворюють близько 60% прибуткової бази місцевих органів влади в Німеччині, 48% – у Швейцарії, 38% – в Італії, 45% – в Австралії, 44% – в Норвегії. Згідно із законодавством Естонії, місцеві органи самоврядування оперують такими податковими дохідними джерелами: подушний податок, місцевий прибутковий податок, податок на продаж, податок на човни, податок з реклами, плата за користування дорогами, податок на вуличне обслуговування, податок з власників автомобілів, податок з власників тварин та податок на розважальні послуги [7].

Слід звернути увагу на те, що відповідно до Податкового кодексу України місцевим органам самоврядування забороняється самостійно встановлювати власні податки та збори. Це зумовлює відсутність: фінансової автономії на місцевому рівні; мотивації органів місцевого самоврядування в якісному обслуговуванні населення; конкуренції між різними територіальними громадами, що призводить до “консервування” влади. Таким чином місцеві ради не мають важелів для регулювання надходжень до бюджетів.

Економічна ситуація в Україні безумовно впливає на розмір доходів місцевих бюджетів та на можливість задоволення суспільних інтересів та потреб регіону. Адже тільки зростаюче виробництво ВВП створює стабільні фінансові передумови для процвітання нації, а кризова фінансова ситуація, яка може бути наслідком політичних негараздів, веде до зниження рівня національного багатства через нестачу ВВП для формування доходів і фінансових ресурсів [4].

Специфіка функціонування та особлива роль місцевих бюджетів виявляється саме у складі та структурі їхньої видаткової частини. Бюджетні видатки дають змогу розкрити і дослідити економічну сутність місцевих бюджетів, фінансову базу органів місцевого самоврядування, які мають вирішувати завдання місцевого значення

забезпечувати населення державними послугами, сприяти всебічному і гармонійному розвитку території [3].

Більшість видатків місцевих бюджетів традиційно спрямовуються на соціально-культурну сферу (освіта, охорона здоров'я, соціальний захист та соціальне забезпечення, культура та мистецтво, фізична культура і спорт). У 2014 р. сукупна частка цих видатків у структурі видатків місцевих бюджетів склала 82,6%. Це майже на 4 в.п менше ніж у 2013 р., що можна пояснити зростанням у 2014 р. видатків на житлово-комунальне господарство (табл. 2). Видатки на соціальні потреби не повинні бути видатками місцевого значення, оскільки місцеві органи не можуть впливати на рішення про їх надання чи ненадання.

Таблиця 2 – Динаміка та структура видатків місцевих бюджетів в Україні (без міжбюджетних трансфертів) у 2010-2014 рр. [2; 5]

Видатки місцевих бюджетів	2010р.		2011р.		2012р.		2013р.		2014р.	
	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.
Загальнодержавні функції	6,7	10208,2	5,5	9878,2	4,8	10579,5	5,3	11601,1	4,9	1120,0
Оборона	0,0	0,0	0,0	1,1	0,0	1,2	0,0	1,3	0,0	2,5
Громадський порядок, безпека та урядування	0,2	254,9	0,1	222,5	0,1	211,4	0,1	218,3	0,1	245,5
Економічна діяльність	5,1	7802,4	6,9	12352,5	5,9	12981,4	4,3	9458,6	4,1	9226,8
Охорона навколишнього природного середовища	0,4	579,7	0,5	882,3	0,5	162,5	0,5	999,2	0,4	884,7
Житлово-комунальне господарство	3,0	4586,9	4,7	8355,1	8,9	19679,9	3,4	7607,8	7,9	17697,0
Охорона здоров'я	23,7	35986,3	21,7	38737,8	21,3	47095,4	22,3	48689,4	20,8	46569,3
Духовний та	4,2	6359,8	3,9	6924,4	3,7	8151,2	3,9	8549,3	4,0	8985,3

фізичний розвиток										
Освіта	33,6	51018,5	33,1	59020,8	32,2	71317,7	34,2	74595,6	32,0	71431,7
Соціальний захист та соціальне забезпечення	21,2	32223,6	23,5	41894,5	22,6	50052,5	25,9	56515,3	25,7	57446,5
Всього	100,0	152020,3	100,0	178269,1	100,0	221232,8	100,0	218236,0	100,0	223508,8

Протягом 2010-2014 років спостерігається зростання показників видатків з кожним роком. Але причинами цього може бути вплив рівня інфляції, затверджених показників прожиткового мінімуму, мінімальної заробітної плати та інших чинників. Отже, само по собі зростання видаткової частини не забезпечує ефективне використання коштів, адже ефективність використання коштів місцевих бюджетів може бути за умови, якщо отримані результати відповідають поставленим задачам.

Негативною рисою у формуванні видатків місцевих бюджетів є значне переважання поточних видатків над видатками розвитку. До того ж, видатки галузей соціальної сфери спрямовані виключно на фінансування споживчих потреб (збільшення пенсій, мінімальних заробітних плат, допомоги, соціальних виплат тощо), а не на розвиток цих галузей.

Занадто велика частка захищених статей видатків у структурі видатків місцевих бюджетів свідчить про зменшення фінансового ресурсу, який місцеві органи влади можуть спрямовувати на інші (незахищені) видатки та інвестиційні цілі. Наднизький обсяг капітальних видатків місцевих бюджетів призводить до їх низької ефективності та неспроможності місцевої влади змінити соціально-економічну ситуацію у межах окремих територій та в регіоні. Слід також враховувати, що більше половини капітальних видатків – це видатки, що забезпечують підтримання стану бюджетних об'єктів, тобто на капітальний ремонт і реконструкцію, однак, не забезпечують розвиток територій.

Тож, є привід говорити про місцеві бюджети як про бюджети “проїдання”. При цьому недостатньо чіткий розподіл функцій та повноважень, спрямування переважної частини фінансових ресурсів місцевих бюджетів на виконання делегованих повноважень

обмежують фінансову самостійність органів місцевого самоврядування.

Оскільки забезпечення соціальної сфери є завданням держави, то місцеві бюджети мають отримувати кошти із державного бюджету на забезпечення видатків соціальної сфери [6, с. 16].

Проведений аналіз дає підстави стверджувати, що місцеві бюджети мають велике значення у соціально-економічному розвитку регіону, проведенні соціальної політики, забезпеченню функцій державних органів влади. В той же час функціонування місцевих бюджетів потребує подальшого вдосконалення.

Таким чином, найбільш вагомими проблемами функціонування місцевих бюджетів слід виділити питання розподілу повноважень та коштів між різними рівнями бюджетної системи, пошук джерел розширення доходної бази бюджетів і напрямків підвищення ефективності розподілу їх видатків та ін.

Зміцнення дохідної бази місцевих органів влади, розвиток місцевого оподаткування, здійснення ефективного бюджетного регулювання є основними проблемами розвитку регіонів. З метою покращення дохідної бази місцевих бюджетів можна виділити такі напрями:

- збільшення частки власних доходів місцевих бюджетів;
- сприяння розвитку малого і середнього бізнесу;
- збільшення доходів від місцевого господарства, забезпечення прибутковості комунальних господарств;
- забезпечення економного і цільового використання бюджетних коштів регіону;
- ефективний контроль з боку місцевих органів влади за формуванням і використанням коштів місцевих бюджетів тощо.

На наш погляд, слід скористатися досвідом багатьох європейських країн, в яких місцевими органами влади успішно продовжується пошук додаткових фінансових ресурсів місцевих бюджетів. Такими ресурсами можуть стати доходи, які є платою користувачів за блага й послуги, зокрема, у таких сферах, як переробка сміття домогосподарств, опіка над людьми похилого віку, використання спортивних і культурних об'єктів, утилізація автомобілів, надмірне використання добрив у сільському господарстві тощо.

Розширити фінансові можливості місцевих органів влади в наповненні доходів місцевих бюджетів можливо, зокрема, шляхом запровадження таких нових місцевих податків і зборів, які могли б справлятися на території великих міст та обласних центрів:

- разового збору за огороження прибудинкової території або житлових кварталів, а також плати за надання дозволу на встановлення шлагбаумів, створення прибудинкових автопаркінгів та інше, що сприятиме як наповненню міського бюджету, так і виконуватиме роль “нічного сторожа” для майна громадян, яке утримується на прибудинковій території (насамперед автомобілі та інші транспортні засоби);

- додаткових місцевих акцизів (на тютюнові вироби та алкоголь);

- запровадження плати за відвідування водних об’єктів, які знаходяться на території міста (моря, озера, ставка, річки) у літній період, що дозволить забезпечити фінансовими ресурсами бюджети органів місцевого самоврядування, за рахунок яких утримується прибережна територія зазначених водних об’єктів.

Великі надії у покращенні функціонування місцевих бюджетів покладається на введення програмно-цільового методу формування та виконання місцевих бюджетів.

Одноєю з основних відмінностей програмно-цільового методу від постатейного методу формування бюджету є формування бюджету не за функціями, а за програмами. Водночас коди програмної класифікації мають бути пов’язані із кодами функціональної класифікації, що дає можливість представляти бюджет в розрізі функцій. Функції служать для того, щоб мати можливість формувати показники зведеного бюджету, які використовуються для здійснення міжнародних порівнянь та у статистичних цілях.

Крім того для постатейного підходу формування бюджету є характерним так званий “принцип утримання бюджетної організації” згідно з яким, головним є забезпечення мережі існуючих бюджетних установ та їх штатів належним фінансуванням згідно до існуючих норм, при цьому не проводиться аналіз того, який кінцевий результат очікується, і чи є необхідною існуюча мережа цих установ (чи ефективною є діяльність, яку проводять бюджетні установи, чи належною є чисельність штату тощо).

Програмно-цільовий метод формування бюджету передбачає те, що спочатку вирішується, який результат має бути досягнутий внаслідок виконання програми, а вже потім приймається рішення щодо того, які заходи потрібно здійснити та які ресурси (людські та фінансові) знадобляться для цього. Це, звичайно, повинно узгоджуватися із наявними ресурсами. Таким чином, кожна бюджетна програма передбачає формулювання чіткої мети її здійснення, завдань, конкретних заходів по їх здійсненні (напрямків діяльності) та показників результативності.

Важливою складовою у підвищенні ефективності видатків місцевих бюджетів є активна участь самої територіальної громади у бюджетному процесі, проведення громадського моніторингу та контролю за всіма стадіями бюджетного процесу. Активне залучення громадських організацій, ЗМІ, представників бізнесу до моніторингу та контролю за формуванням і реалізацією бюджетних рішень дасть можливість зробити бюджетні процедури більш прозорими, відкритими та підконтрольними громадськості.

Таким чином, можна сказати, що для ефективного функціонування місцевих бюджетів необхідним є виконання таких основних завдань:

- зміцнення фінансової основи місцевого самоврядування;
- підвищення ефективності процесу формування видаткової частини місцевих бюджетів та децентралізація управління бюджетними коштами;
- удосконалення системи регулювання міжбюджетних відносин;
- запровадження планування місцевих бюджетів на середньострокову перспективу;
- посилення інвестиційної складової місцевих бюджетів;
- підвищення ефективності управління коштами місцевих бюджетів та посилення контролю і відповідальності за дотримання бюджетного законодавства;
- забезпечення прозорості процесу формування та виконання місцевих бюджетів.

До того ж, державі необхідно визначити пріоритети фінансування економіки, шляхи її подальшого розвитку та спрямованості на розширення виробництва чи посилення соціальної функції. Витрати бюджетів повинні спрямовуватись у сферу виробництва, на підтримку

інноваційно-інвестиційної діяльності, на фінансування капітальних видатків, на підтримку малого та середнього бізнесу, оскільки постійне фінансування споживання, велика частка видатків на соціальні потреби в загальному обсязі видатків не призводить до розвитку економіки.

Список літератури

1. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс] : від 08.07.2010 № 2456-VI-ВР – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
2. Бюджетний моніторинг: аналіз виконання бюджету за 2014 рік. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ibser.org.ua/UserFiles/File/Monitoring%20Quarter%202014/ukr/KV_IV_2014_Monitoring_ukr.pdf.
3. Легкоступ, І.І. Теоретичні та практичні аспекти видатків місцевих бюджетів України в сучасних умовах [Текст] / І.І. Легкоступ // Економіка. Фінанси. Право. – 2010. – № 2. – С. 22-26.
4. Опарін В. М. Фінансова система України (Теоретико-методологічні аспекти): [монографія] / В. М. Опарін. — К.: КНЕУ, 2005. — 240 с.
5. Офіційний сайт Державної казначейської служби України - Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/>
6. Рошило, В.І. Шляхи реформування фінансової бази місцевого самоврядування в Україні [Текст] / В.І. Рошило// Фінанси. – 2009. – №2. – С. 11–18.
7. Семенова К.О., Сидоренко О.О. Проблеми та перспективи формування місцевих бюджетів в Україні // [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/8_NMIW_2012/Economics/3_104510.doc.htm.

Одержано 23.05.16